

Doganynyň gandary / detektiw hekaýa

Category: Detektiw proza, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Doganynyň gandary / detektiw hekaýa DOGANYNYŇ GANDARY (18+)

Şunça ýyllyk iş tejribämde öwrenişip bilmeýän ýerlerimiň biri-de morg. Garşa-garşa gelip, hatda kämahal jeset seljeriş işlerine gatnaşyp durýandygyma garamazdan, haçanda ak faýanslar bilen gurşalan bu iniňi tisgindiriji ýere ýolum düşende, söz bilen beýan edip bolmajak derejede süňňüm titreýär, tüýlerim syh-syh boluberyär.

Bu gezegem dereksiz ýiten adamsyny gözleýän Şükran hanym bilen bile morguň gapysyndan gadam basyp basmanka barmaklarymyň ujundan saçymyň taryna çenli endam-janym birtüýsli jümşüldäp gitdi.

Hamala şol wagt ýeňsämden ißerligine aldajy şemal öwüsýän ýaly galdyrap başladym. Hernäme-de bolsa özümi elden bermedim. Boýun alan işime ünsümi berip, aljyraňňylygymy gizlemäge çalyşdym we iş otagynda garabaşyna gaý bolup oturan morguň işgäri Abidiniň garşysynda dikildim. Ol maňa gözi düşenden:

– Geliň-geçiň, ýoldaş komissar! – diýip, ýerinden turdy. Menem gülümsiräp:

– Salam Abidin! – diýdim. – Iki gün öň deňizden tapylian erkek adamyň jesedini göräýsek diýýän.

– Haýsysyna? – diýdi Abidin. – Saryýagyzynamy, bugdaýreňke?

Şükran hanym durlanyp başlan bulançak gözlerini ýüzüme dikip:

– Saryýagyzyna – diýdi. – Salim saryýagyz ahyry!

Abidiniň dolmuş göwresi halparyp giden ýaly bolsa-da, syr bildirmedi.

– Gürrüň gutardy. Ýörüň onda, baryp göreliň, ýoldaş komissar – diýip, Abidin öňümize düşdi. Ak fluoressent çyralaryň ýagtyldyp duran uzyn koridorynyň ugrundan ýöräp barýarkak, Abidiniň ýanymyzdaky aýalyň bildirmän meniň ýanyma ýakynlaşjak bolýanyny duýdum. Menem ýuwaşlyk bilen oňa ýakynlaşdym. Ýalňyşman ekenim. Ol:

– Başlyk – diýip, gulagyma pyşyrdady. – Görjek diýýän jesedimiz suwda köp galypdyr, ýüzi-gözi dagy erbet zaýalanypdyr. Hakykatdanam bu aýalyň adamsy bolsa, onda ol muňa döz gelip bilmäýmese.

– Näme edeli, başga alajymyz ýok.

Gürleşip durkam Şükran hanym bilen aramy bozman, ol eşitmez ýaly sesimi peseldipdim. Ýöne munuň peýdasy bolmady. Pyşyrdymyz Şükran hanymyň ünsüni çekdi. Men ýalandan ýyrşaran boldum-da, Abidin bilen özara pyşyrdymy tapba kesdim.

Jesetleriň saklanýan otagyna girenimizde Şükran hanymyň meňziniň meňki ýaly saralyp barýandygyny duýdum. Men öz bolşumy unudyp, derrew onuň goltugyna girdim. Ol hiç hili ýadyrgap durmady we minnetdarlyk bilen maňa gözünüň gyýtagyny aýlady.

Abidin ölüleriň arasynda däl-de, hamala et satylýan marketde gezip ýören ýaly arkaýyndy. Ol jeset saklanýan metal gaplaryň iň çetde duranynyň gapagyny açdy. Biz golaýlaşan badymyza ol nosilkany bärlik çekdi. Ak prostyn bilen üsti örtülen jesediň diňe aýaklary daşynda somalyşyp durdy.

Abidin "Açaýynmy?" diýen manyda ýüzüme çiiňnerilende, bu ýerde kän eglenip durmazlyk üçin "Hawa" diýen manyda başymy atdym.

Abidin usullyk bilen prostyny çekdi. Gözümiň öňünde suwda çişip, sary bilen açyk ýaşyl reňk aralygyndaky bir reňke öwrülip giden ýalaňaç jeset ýatyrdy. Ilki gözüme ilen zat – onuň boýnundaky goňras halkalary gurşap duran çuň ýara yzy boldy. Ýaranyň pyçak ýa-da päki ýaly ýiti tyg bilen ýetirilendigi görnüp durdy. Ölüme getiren sebäbem şol şikes bolandyr diýip oýlanyp durkam, Şükran hanymyň çaşandygyny duýup, gaýtadan onuň goltugyna girdim. Az salymlyk dymyşlykdan soň ol boguk ses bilen bir zatlar diýişdirdi. Näme diýenini aňşyrmasamam, hyrklydyly gözýaşa gark bolan aýalyň sesinden adamsy Salimi tanandygyny aňdym. Ýöne anyk netijä gelmek üçin ýene-de soramak gerekdi.

– Şolmy? Adamyňyz Salim begmi?

Ol bu sowalyma söz bilen däl-de başyny egip jogap berdi. Biçäräni derrew morgdan alyp çykdy. İçeriniň ölümiň ysy gelip duran petiş howasynyň tersine, daşarda adama ýaşamaga höwes döredýän gün höküm sürýärdi. Emma aýal görgüliniň ne-hä şeýle ajaýyp güýz gününü, ne-de deňiziň üstünden öwürýän ýyljak şemaly duýmaga ýagdaýy bardy. Şeýle-de bolsa, ol esli salym aglap, işini boşadandan soň geplemäge rowgat tapdy.

– Salim hojalyk enjamlaryny satýardy – diýip, içini çekdi. – Birnäçe aý bäri söwdasynyň ugry bolmady. Öz öý goşlarymyza deňiş girewne goýdy. Algydarlar häli-şindi gapymyzy kakyp durýardy...

– Algydarlardan size haýbat atan biri bolupmydy?

– Soňky wagtlar Salimi sorap kimdiri biri jaň edýärdi. Telefonda gepleşip bolansiň, Salimiň yüz-gözi üýtgäp, bar keýpi gaçardy. Näme bolýandygyny sorasamam, maňa hiç zat aýtmaýardy. Onsoňam Salim dymma häsiýetli adamdy, öýde kän gepläbem durmazdy. Işi barada-ha asla söz açmazdy. Bir gün jaň gelende trubkany men göterdim. Gepleýän türkçäni gowy bilmeýän biridi. Salimi sorady. Adamym ýatyrdy. Oýaryp bimaza etmek islemedim. "Salim ýok, kim soraýar?" diýdim. "Kerim kekeç diýseň özi biler" diýdi. Trubkany goýjak bolup durkamam: "Dur bir minut ýeňňe" diýip, sözünü dowam etdi: "Äriňe aýt, bergisini derhal üzsün, ýogsa menden gowulyga garaşmasyn!" Şunça aljyrasamam, gorkanam bolsam "Näme diýjek bolýarsyň?" diýip soramaga bognum ysdy, ýöne ol adam diňlemän telefony goýdy.

Şükran hanym göýä şo pursatyň içinde ýaly sesi saňňyldamaga, yüzi çytylmaga başlady. Men öň Kerim kekejiň adyny eşidipdim.

Ol söwdagärlere paç salmak bilen meşgullanýan täze dörän mafiýa şagallarynyň biridi. Salimi ol öldürip bilermi? Men Şükran hanymdan:

– Adamyňyza aýdypdyňmy kekejiň aýdanlaryny? – diýip soradym.

– Aýtdym, dagy näme. Salim "Alada etme, hetdinden aşanyň biri, men ol meseläni ertir çözerin" diýdi. Çözülen zady bolmady. Gaýtam Salim pahyryň ganyna galdylar.

– Bu Kerim kekeç bilen adamyňyzyň gatnaşygy nähilidi, heý, şo barada bilýän zadyňyz barmy?

– Wah, bilemok-da, neresse meni gynandymajak bolýardymy näme, işi barada hiç dil ýarmazdy.

– Ýeri bolýa, başga kim bilip biler muny?

Şükran hanym çygjaran gözlerini elýaglygy bilen süpürdi. Soň uludan demini alyp bir salym oýlanyp durdy. Ol ahryryn ysgynsyz:

– Belki... – diýdi. – Belki, öňki işleşen ýoldaşy Sükri aga biler.

– Nireden tapyp bolarka Şükrini?

– Selimiň dükanynyň golaýynda ýuwelir dükanyny ýöredýän bolmaly.

Öýleden soň işgärim Alyny ýanyma alyp Kadyköýüň iň adamly köçelerinde ýerleşýän Salimiň dükanyna gitdik. Dükanyň goçak ýazgysy beýlekilerden saýlanyp ýüz metr bärdenem görnüp durdy. Ýöne dükana golaýlaşanymyzda onuň içiniň borram-boşdugyny gördük. Algydarlar eline ilen zatlaryny alyp, dükany towsa göteren bolara çemli. Gapdaldaky uly dükan Salimiň öňki şärikdeşi Sükri gyzyłçyňky bolmalydy. Men Alyny yzyna tirkäp ol dükana tarap yöneldim. Dükanda her dürli altyn bilezikler, ýüzükler, gulakhalkalar, boýna dakylýan zynjyrlar, gymmatbahaly goşar sagatlary doldurylan aýna witrinanyň aňyrsynda alty sany adam işläp ýördi. Bizi müşderidir öýden satyjydan Sükri begi soranymda, ol içki otagda oturan bugdaýreňk, uzyn boýly adamy görkezdi. Şükri beg bizi ilki sowuk-sala garşylanam bolsa, polisiýa işgäridigimizi bilensoň, bar keýpi gaçdy. Elbetde, onuň bu bolşy gözümüzden sypmandy.

– Salimiň işi boýunça sorag-ideg edip geldik – diýdim. – Bile işleşen ekeniňiz.

– İşleşipdim... – diýip, ol meniň sözüme düzediş girizdi. – İşler ugruna gitmänsoň men ýuwelirlige baş goşdum.

– Dogry karara gelipsiňiz. Ýogsa sizem edil şu pursatda onuň ýaly morgda ýatyp bilerdiňiz.

– Mo.. mo... morgdamy? – diýip, boz-ýaz bolan Şükrä:
– Hawa, morgda – diýip, Aly jogap berdi. – Boýny kesilip deňize oklanypdyr.
– Ölüpmi?
– Ýok-la, howa hem yssy bolansoň, morgyň salkynjak künjüni ýassanyp ýatyr peläket.
Alynyň ýaňsylaýjy gürrüňine birhili bolan Şükri menden kömek isläp:
– Nämeler bolup geçýär, açyk düşündirseňizläň, haýyş edýärin?
– diýip, hümür-sümür etdi.
Bolan wakany howlukman gürrüň berdim. Ol meni demini alman diňländen soňra:
– Bu bolup bilmez! – diýdi.
– Gynansak-da şeýle boldy. Öňki işleşen şarikdeşiň bolandygy üçin belki-de kime bergisiniň bardygyny bilýänsiňiz?
– Näme... näme diýdiňiz? – diýen Şükri aljyrap başlandygyny bildirmezlige çalyşdy.
– Salimi algydarlary öldüren bolmaly. Kimlere bergisi bardy?
– Köp adama bergisi bardy. Ýöne olaryň içinde iň ulusy birnäçe aý öň bankdan alan karzy bolmaly.
– Birnäçe aý öň diýdiňizmi? – diýip, men haýran galdym. – Şükran hanym adamsynyň näçe aý bäri agyr ýagdaýda gezip ýörendigini aýdypdy. Bank Salimiň kyn gündedigini görübem nädip karz berdikä?
– Onuň bank müdiri Emel hanym bilen arasy gowudy.
– O nähili gowudy? Açyk düşündirsene ýaşuly.
Şükriniň başky aljyraňňylygyndan nam-nyşan galmady.
– Salim görmegeý adamdy... Aýal oňa bir ýeňillik döreden bolarmaly.
Erkek jalataýlygyndan söz açylanda biz erkekleriň ýüzüne çaýylýan yeňles ýylgyryşa giren Aly:
– Asyl şeý diýsene? – diýip, yeňiljek dem aldy.
Onuň bu soragy Salimiň tarapyny çalyana meňzeýärdi. Men durup bilmän:
– Tanamaýan bir aýalyňyza töhmet atmaga utanaňzokmy? – diýip gygyrdym.
– Töhmet däl başlyk – diýip, Şükri açyk gürrüň bermäge çalyşdy. – Ol aýal Salimiň gezýänidi. Ony şu taýdaky söwdagärleriň bilmeýäni yok.
– Goýsaňyzlaň şu gep tapsa çörek iýmeýän gybatkeş söwdagärleriňiziň hyşy-wyşylaryna gulak gabartmaň... –

diýenimden, Şükri, sözümi bölüp:

– Bir minut, komissar, bärde subutnama bar ahyryn – diýip, ýerinden turdy we seýfiniň içinden bir fotosurat çykardy. Suratda Şükri bilen Salim, hersiniň ýanynda-da bir aýal bardy. Aýallar çekinmän-zat etmän, olar bilen gol-gola salyşyp we ogşaşyp surata düşüpdirler.

– Gördüňiz dälmi? – diýip, Şükri öz ýanyndan gabarylan boldy.

– Aýdysym ýaly ol aýal gezyňidi. Salim ýalan wadalar bilen görgülüjigiň gulagyna münüpdür. Aýalam näme saly gowşak aýal-da, Salim näme diýse edip duran bolandyr soň.

– Näme diýse edip durany näçe lira bolduka? – diýip, Aly gürrüňe goşuldy.

– Iki ýüz milliard çemesi bolandyr öz-ä.

– Ummasyz pul eken – diýip, Aly gözünü tegeledi. – Biz sorasagam berermikä şonça puly?

– Siziň ýeriňizde bolsam muny etmezdim. Bu "näme diýse edip duranlygyň" bahasy Salimiň ömrüni ogurlady.

Şükriniň näme diýjek bolýanyna düşünmedim. Şonuň üçin ondan:

– Siziň pikiriňizçe Salimi bankdan biri öldürdimikä? – diýip soradym.

– Bank däl-de, alan kreditiniň ýerini doldursyn diýip hakyna tutan mafiýa güjüklere bolup biler.

Men onuň bu sözüne:

– Banklar bular ýaly hapa işlere bulaşar öýdemok – diýip garşylyk görkezjek boldum.

– Ýeri bolýa-la komissar, hemmä mälüm zady aýtdyrjak bolup durmasana. Mafiýa aýakçylyk etmese bank dolanşygynda çöp başy gymyldamaýar.

Ol hakykaty aýdýardy. Gynansak-da, indi raýatlar özara düşünişmezliklerini çözmek üçin döwlet edaralaryna ýüz tutmagyň ýerine Kerim kekeç ýaly parlaňküslere ýüz tutýardy. Başga-da birnäçe gereksiz soraglary berip bolanymyzdan soň, görkezen suratyny alyp Şükrinuň ýanyndan gaýtdyk.

Gözlegimiziň başyny bankyň "Bahariýe" şahamçasyndan başladyk. Ol ýerde bize Emel hanymyň işden çykarylandygy aýtdylar. Biz onuň öý salgysyny aldyk. Suratdan baha bermek kynam bolsa, Emeliň öz ýaşyndan has ýaş görünyän otuz bäş ýaşlaryndaky owadan aýaldygy görnüp durdy. Ol bizi diýseň mähirli garşylady we ýörite taýýarlanan hoşboý ysly çay hödür etdi. Men çaydan bir owurt owurtlanymdan soň:

– Salim bilen haçandan bəri tanyşlygyňyz bar? – diýip soradym.

- Birnäçe ýyldan bäri tanyş – diýip jogap beren Emel hiç hili säginmän sözüne dowam etdi: – Diýseň gowy müşderimizdi.
- Onuň bergisiniň köpdüginini bileňzokmydy, gorkman nädip kredit berip bildiňiz?
- Iki willa bilen tomusky daçasyny ipoteka goýduk. Görüp otursak, bize görkezilen gozgalmaýan emläkler onuň özünkem däl eken.
- Düşünmekde kynçylyk çekýän – diýip, Aly gepe goşuldy. – Näçe ýyl işläp ýören banky nädip şeýle aňsat aldap bolýar.
- Maňa galp resminamalar görkezen eken. Olaryň galpdygyny nirden bileýin?
- Sorap-idäp görmek kelläňize gelmedimi? – diýip, Aly Emeli aljyratjak boldy.
- Salim ynama giren adamdy – diýen Emeliň sesiniň titremäge başlany biziň gözümüzden sypmady. – Onuň bankymyz bilen gatnaşygy mydama gowy bolupdy. Oňa ynandym.
- Oňa ynandyňyzmy? Ýogsa-da oňa ynanan bankyň adminstrasiýasymy ýa-da siz?
- Men ynandym – diýip, Emel lapykeç jogap berdi.
- Men hasam çynlakaý görnüşe girip:
- Emel hanym, ol siziň ynamyňyza nädip girdi? – diýdim. Ol bolsa:
- Aýdyşym ýaly, ol ynama giren adamdy... – diýip, ýalan sözlemegini dowam etmäge çalyşdy.
- Nämä gerek bu bideräk bukjak bolmalar? – diýip, men jübimdäki fotosuraty oňa uzatdym.
- Men muny aýdanynda, mümkin boldugyça sypaýyçylygy elden bermezlige çalyşdym: – Araňyzyň bardygyny bilýäris. Bize hakykaty aýtsaňyz, bu diňe siziň öz haýryňyza bolar.
- Gaýrat ediň, bu suraty gazetlere beräýmäh. Garry enem muňa namys edip öläýer.
- Gaýgy etmesene – diýip, men mylaýym gürledim. – Hiç bir žurnalistiň eline bu suratyň düşmejegine size söz berýärin.
- Salim meni aldady – diýen Emel esli salym dymansoň, sözüne dowam etdi: – Ol maňa däli-telbeler kimin aşyk bolandygyny aýdýardy. Hatda ol "Aýalymy kowjak, ýakynda ikimiz nikalaşarys" diýýärdi. "Ýöne ilki bergilerimi üzeýin, işlerimi düzedeýin" diýýärdi. Men oňa ynandym. Wezipe ygtyýarlygymy hyýanatçylykly peýdalanyp kredit berdim...
- Ol ýüzüni sallap biraz dymdy.
- Käşgä bermedik bolsadym! – diýip, bize däl-de öz-özüne

aýdýan ýaly gürläp başlady: – Boldy boldy, bar zat maňa boldy. Abraýymdan, işimden, bar zadymdan jyda düşdüm. Ol ýüzüni galdyrdy, indi onuň gözlerinde gahar-gazap lowlap ýanyardy.

– Belkäm, tiz wagtda bank ol kezzapdan puluny alsa, menem öňki işime dolanyp barsam.

– Bank nädip aljakmyşyn puluny? – diýip, Aly ondan sorady. – Mafiýa arkalanypmy?

– Näme diýjek bolýanyňyza düşünmedim? – diýip, owalam owadanlygy bilen gözüni gamaşdyryp duran aýal gözlerini gyrp-gyrp etdi.

– Mafiýa diýýärin. Ýagny bank almaly pullaryny wagtynda alyp bilmedik ýagdaýynda mafiýa toparlaryna ýüz tutup bilermi?

– Ýok, ýok! Beýle zat asla bolup bilmez! Biz almaly pullarymyzy diňe kanuny ýollar arkaly gaýdyp alýarys – diýen aýal ilkinji gezek gaşlarynyň arasyny birikdirip gürlledi: – Maňa näme üçin beýle soraglary berýärsiňiz?

– Sebäbi Salim öldürildi – diýip, men batly jogap berdim.

– Öldürildi? – Emel tisginip gitdi. – Ýagny Salim öldümi?

Aýalyň bolşy üns merkezimdedi, ol özüni bu habary ilkinji gezek eşidýän ýaly alyp barýardy. Onuň ýüzüne bir pursatlyk gussa perdesi çöken ýaly boldy. Şeýle-de bolsa ençeme ýyllyk iş tejribäm bular ýaly ýasamalyklara aldanmaly däldigini öwredipdi.

– Siiziň çy... çynyňyzmy? – diýip Emel sowalyny tekrarlady. Biziň ýüzümüzden "hawa" diýen manyny okansoň gözýaş dökmäge başlady.

– Diýmek, meni aldaman ekeni – diýip, hümrüdedi. – Diýmek, meni hakykatdanam söýýän eken. Diýmek, ol dogruçyl adam eken.

– Häzirlikçe oňa kepil geçip bilemzok – diýip, meniň ýerime Aly jogap berdi. – Entek şu meselede hiç zada kepil geçip bilemzok. Biz diňe Salimiň mafiýa tarapyndan öldürenligini güman edýäris. – Ol sözüniň yzyna kinaýaly sözleri-de sugşurmagy ýatdan çykarmady: – Iň esasy sorag bolsa mafiýany kimiň ulananlygy.

– Bank asla beýle işe baş goşmaz!

– Onda siz?..

– Nädip beýle zady aýdyp bilýärsiňiz? – diýip, gykylyklap başlan Emel nadaralyk etdi: – Ýalňyşýarsyňyz! Men ony tüýs ýüregimden söýýädim.

Aly sowukganly tüýsüni üýtgedenokdy.

– Şeý diýen bolýarsyňyz, ýöne bu işden iň köp zyýana galanam siz. Salim diňe puluňyzy soýmak bilenem çäklenmändir, gezýän erkegiňiz hökmünde bildiren ynamyňyzy hyýanatçylykly peýdalanypondyr.

Emeliň ýüzi lap-lap gyzmaga başlady.

– Şonuň üçinem Salimi men öldürdendir öýdýärsiňizmi? – diýip, üstümize dübledi: – Onuň ölendigini eşidip, meniň neneňsi hala düşendigimi görmediňizmi? Siz meni kim hasaplaýarsyňyz?

– Dogrudyr welin...

– Welini-selini ýok. Ýalňyşýarsyňyz. Men mafiýany hakyna tutmadym. Siz mafýa barada bilesiňiz gelse, Şükri begiň ýakasyndan tutuň.

– O nähili Şükri begden? – diýip, ara goşuldym.

– Hawa, Şükri begden. Salimiň Şükrä bergisi bize bolan bergisinden has köpdi.

Men darygyp başladym.

– Siz ony nirden bilýärsiňiz?

– Sorap-idäp bildik. Salimiň Sükri bege 250 milliard bergisi barmyşyn. Mafiýany şol tutandyr.

Men haýran galyjylyk bilen Alynyň ýüzüne sereden badyma, el telefonyma jaň geldi. Görsem edaradan Raif eken. Ol özüni Şükran hanymyň goňsusy diýip tanadan bir aýalyň jaň edendigini aýtdy. Jaň eden aýal Şükran hanymy üç sany näbelli adamyň zor bilen "BMW" awtoulagyna mündürendiklerini görüpdür. Ol awtoulagyň belgisini belläp ýetişipdir. Awtoulagyň belgisi Kerim kekejiň adyna eken. Men Raife:

– Bolýar, häzir barýarys – diýdim. Bu duýdansyz gaýdyşlyga düşünmän galan Aly aýal bilen bile meniň ýüzüme mölerip seretdi, ýöne sesini çykarmady. Men çykjak bolanymda Emel:

– Haýyş edýärin, işleri birýüzli edýänçäk Stambulyň çäginden çykaýmaň – diýdim. Ol meni haýran galdyryp:

– Bolýar! – diýip, arkaýyn jogap berdi. – Ýöne ynanaýyň ony men öldürmedim.

Ýolda barýarkak bolup geçen zatlary Ala gürrüň berdim.

– Diýmek Salimiň ganyna galan Kerim kekeç bolup çykaýýa-da – diýip, Aly özüçe netije çykardy.

– Häzirlikçe şeýle ýaly. Ýöne ýene bir sorag orta çykýar. Kerim kekeç Salimi öldüren bolsa, o pahyryň aýalyny näme üçin alyp gaçdyka?

Soragyma derekli jogap tapyp bilmedik Aly edara barýança geplemän gitdi.

Edaranyň agzy gelim-gidimden ýaňa hyň berýärdi. Aýratyn toparyň garadangaýtmaz hemem azajyk sabysyz başlygy Koraý tabynlygyndakylary daşyna tolapdyr. Öýleden soň Kerim kekejiň bolýan ýerini gabaw astyna aldyk. Geň göräýmeli! Kerim kekeç hiç hili garşylyk bermedi. Biz ony on bir adamy bilen bilelikde ýeke ok atman ele saldyk. Elbetde, olar hiç zady boýun almadylar. Ýöne olardan çykan çek depderçeleriniň Salimiň Şükri bege ýazyp beren çekleridigini görenimizden soň Kerim kekeç sypajaklap durmady. Ol çekleri Şükri gyzylyçydan alandygyny boýun aldy. Indi Şükran hanym ortada ýokdy. Men kekeçden ony nirä äkidendiklerini soradym. Kekeç ýüzüni ýigrenji syrtardyp:

– Biz ony alyp gaçamzok, diňe adamsynyň nirededigni anyklamak üçin awtoulagymyzda az salym gezim etdirdik. Soňam Saryýerde düşürip goýberdik – diýip jogap berdi.

"Eýse aýal biçaräni-de adamsy ýaly öldürip deňize oklaýdylarmyka?" Dessine Şükran hanymyň ýaşaýan ýerine jaň etdim. Hakykatdanam Şükran hanym öýüne dolanan eken. Ol kekejiň aýdanlaryny tassyklady. Ony zor bilen awtoulaga mündüripdirler. Adamsynyň nirededigini sorapdyrlar. Eger bergisini wagtynda üzmese, soňy gowulyk bilen gutarmaz diýip haýbat atypdyrlar. Soňam Saryýerde düşüripdirler.

Sorag otagyndan çykanymyzda Gün dogup gelýärdi. Howa şonda-da alagaraňkylykdy, az salymdan bolsa siňňitli ýagyş ýagyp başlady.

– Başlyk – diýip Aly söz oklady. – Göşlüje gyzgynjak çorbadan iýmälimi?

– Gowy pikir. Aňrymyza bir zat atmasak bolmaz.

Ýarym sagat geçmänkä Galatasaraýdaky "Lale" garbanyşhanasynda tamdyrdan ýaňy çykan gyzgynja çörek bilen çorbamyzy symyşladyk. Çayteýi edinensoň çay içmäge durduk. Men:

– Ýeri, aýt bakaly, nöker – diýip Ala sorag berdim: – Salimi kim öldürip biler diýip güman edýäň?

– Kekeç dældigini anyk bilýärin, başlyk. Ýogsam bolmasa ol onuň aýalyny alyp gaçmazdy. Şükri gyzylyçy başga bir mafiýa topary bilen dilleşen bolaýmasyn?

– Pikirem edemok! Kekejiň elindäki çekleriň gymmatynyň 300 milliarddan aşýandygyna üns bermediňmi näme? Ýagny Salimiň Şükrä bolan bergisine barabar.

– Onda Emele näme diýjek? Onuňam eli bar bolaýmasyn? Bankyň puluny ýerinde goýmak üçin...

– Pul! – diýip, men onuň sözünü kesdim. – Ynha, ýumagyň ujuny çöşlejek ýeke-täk sözem şu. Salim bankdan alan puluny Şükrä bermedik bolsa, näme etdu puly? Puluň kimdedigini anykласak, ganhory-da taparys.

– Dogry welin, puluň nirdedigini nädip bileris, başlyk? – diýip, Aly alada galdy.

– Salimi gowja öwrenmek gerek. Men Şükran hanymyň ýanyna gideýin. Sen bolsa telefon aragatnaşygy bölümüne bar. Ol soňky bir aýyň dowamynda kimler bilen jaňlaşypdyr, kimler bilen görüşipdir, anykla.

Men Alynyň yanyndan gaýdyp, awtoulaguma münen badyma ýagyşyň diňendigini duýdum. Gatbar-gatbar jaýlaryň arasyndan jyklap bakan Gün şöhlesi gyýtaklap ýüzüme düşdi. Gün guşluga galansoň Şükran hanymyň gapysyny kakdym. Görgüliniň gijesini çirim etmän geçirendigi bildirip durdy. Ol aljyraňňy halda, utanyp-uýalyp içeri girmegimi mürähet etdi. Ony alyp gaçanlaryň saklanandygyny buşlanymda naçaryň ala gözlerinde birhili gussaly begenç alamaty peýda boldy.

Gürrüňe başlamagyň ýeri geldi hasap edip, oňa söz gatdym:

– Salimiň ýakyn garyndaşy, dost-ýarlary ýokmudy?

– Ýakyn garyndaşy ýok. Salim kiçijik çagaka maşgalasy Ordu şäherinden Stambula gelipdir. Soň olar Orda gidip, yzlaryna dolanmanoň, Salim bärde galyberipdir, gatnaşygam kem-kemden ýitipdir.

– Soňky wagtlarda öýe gelip giden ýa-da jaň eden dostlary boldumy?

– Ýo-ýok, hiç kim jaň etmedi. Hä, dur, dur, tasdan unudýardym. Bakyrköý ruhy hassahanasyndan jaň edipdiler. Jaň eden bir lukmandy, adynam aýdypdy, ýöne ýadymdan çykarypdyryn. Salimi sorady. Gepleşdiler. Salime onuň näme üçin jaň edenligini soranynda, barjamly bir dostunyň hassahananyň durkuny täzelemek üçin pul eçiljek bolýandygyny, şol meseläni gürleşendigini aýtdy.

– Bäh! – diýip, men oňa sorag bermegimi dowam etdirdim: – Ol ynsanperwer adam kimkä?

– Kelläme Şükri dogandan başga hiç kim gelenok.

– Şükri bolup bilmez. Hassahanadan habar tutalyň, göreliň hany, olar näme diýerlerkä?

Günortana golaý Aly bilen edarada duşuşdyk. Men onuň getiren telefon jaňlarynyň giriş-çykyş sanawyna göz gezdirim. Salim banka we hojalyk enjamlaryny satýan zawodlara jaň edipdir.

Ünsümi sanawyň ahyrlarynda Bakyrköý ruhy hassahanasyna edilen jaňlara ünsümi gönükdirdim. Ol geçen aýyň içinde hassahana dört gezek jaň edipdir. Men:

– Salimiň pullary haýyr-sahawat üçin ulanmagyny isleýärsiňmi?

– diýip gülümsirämde, Aly:

– Salim beýtjek adama meňzänok, başlyk – diýdi.

– Dogry aýdýaň. Şu hassahanany hem gözden geçirsek kem bolmajak ýaly.

Bakyrköý ruhy hassahanasynyň gür baglara bürenen giň howlusyndan geçip baş lukmanyň otagyna bardyk. Baş lukman domma biri eken. Näme maksat bilen gelendigimizi mälim etdik welin, ýüz-gözünü asyp hüňür-hüňür etdi.

– Soňky wagtlar bizde bular ýaly haýyrly iş bolup geçmedi.

– Hany sizden habarsyz...

– Menden habarsyz bu ýerde guş uçmaz! – diýip sözümi gap bilinden kesdi. Soňra ýognas gaşlarynyň birini dik ýokary galdyryp: – Siziň soraýan adamyňyz başga bir sebäp bilen hassahana jaň edip bilmezmi? Meselem, bizde ýatan bir näsagy bardyr?

– Mümkün däl, ýöne şonda-da, eger razylyk berseňiz göz gezdirip çykaýalyň?

– Göz gezdireliň, elbetde. Ady näme diýipdiňiz şonuň?

– Salim Aryjy.

Baş lukman öňünde duran žurnala seretmäge başlady, az salymdanam:

– Aýtdym ahyryn! – diýdi. – Bizde dogany bar eken onuň.

– Dogany?

– Özem ekiz taýy.

Aly ikimiz birden dillendik:

– Ekiz taýy?!

Biziň bolşumyza üns bermedik lukman düşündirmäge çalyşdy.

– Hawa, hawa, ekiz taýy. Çagaka meningit geçiripdir. Aň taýdan näsag...

Men lukmanyň sözünü kesdim:

– Ol häzir şu ýerdemi?

– Ýok. Geçen hepde dogany ony hassahanadan alyp çykypdyr.

– Sizdäki ekiz taýynyň ady näme?

– Selim Aryjy.

Biz gerekli maglumatymyzy alypdyk. Şonuň üçinem: "Köp sag boluň, ýoldaş lukman" diýip, derrew turmak bilen bolduk. Turanymyzy gören lukman birhili boldu-da, bizi synlady. Bize

onuň bilen güýmeň-saýmaň edip durar ýaly artyk wagtymyz ýokdy. Ol ýerden çykyp-çykmanka "Enşalla, o näkes elimizden sypmadyk bolsun-da hernä" diýip, telefonumy elime aldym. Telefonyň aňyrsyndan ilaty pasportlaşdyrmak boýunça bölümiň işgäri Pala Ýusubyň sesini eşidip:

– Allo, Pala, salam, men Newzat – diýdim.

– Oh-ho Newzat, nähili ýagdaýlaryň, oňatmyň?

– Oňat, oňat. Gyssagly bir maglumat gerek boldy. Ýakyn wagtda Selim Aryjy diýen birine pasport beripmidiňiz? Zähmet bilmän, bir görüp bersene.

– Mesele däl, agam. Derrew bilip bereýin.

– Aý sag bol-a, telefony goýýan däldirin, habaryňa garaşýaryn. Hassahanyň howlusynda gezmeläp ýören näsaglaryň arasyndan çalt-çalt ýöräp geçip awtoulagymyza münenimizde Aly:

– Iki dogan şo derejede biri-birine meňzeýärmikä? – diýip sorady.

– Ekiz diýenini eşitmediňimi näme?

– Ýöne Selim eýýäm birnäçe ýyl bäri hassahanada. Adaty adamdan tapawudy bolaýmaly?

– Iki günläp deňizde galansoň jeset sozulypdyr ahyryn.

– Belkäm deňize ýörite oklanandyr. Aralaryndaky tapawutlyklar ýitsin diýip?

– Ahmal şeýledir – diýip, men awtoulagyma münüp barýarkam gürrüňe nokat goýdum.

Edaranyň awtoulagdan hyryn-dykyn doly duralgasynda awtoulagyma ýer gözläp durkam, el telefonyma jaň gelip başlady. Jaň eden Ýusup eken. Ol Selim Aryjy atly bir raýatyň iki gün öň baş ýyllyk pasport alandygyny habar berdi. Telefony goýansoň, Ala ýüzümi öwrüp:

– Hernä gaçyp ýetişmänkä ele salyp biläýsek näkesi – diýdim. – Uçara münüp jymagy meýilleşdiren bolmaly. Ähli aeroportlary ilik-düwme barlamaly. Her zat bolup biler, şonuň üçin gümrük nokatlaryna-da fotosuraty faks bilen ugratmaly.

Hudaý diýen ýerimiz bar eken. Selim Aryjy diýen ada Howa Ýollary gullugynyň ýolagçylar sanawynda duş geldik. Ol agşam sagat 21:00-da uçmaly samolýot bilen Awtsriýa gaçyp gitjek eken. Topar bolup Ýeşilköý aeroportynda hereket etmäge taýýar ýagdaýda garaşyp durdyk. Beýleki işgärler zalda aýlanyşyp ýörkäler, men Aly bilen samolýota giriş bölüminiň agzynda dikilgazyk bolduk.

Hemmämiziň elinde Salimiň suraty bardy. Sagat sekizi tegelände

raýat eşikli işgärimiz Ragyp rasiýa arkaly gözleýän adamymyzyň gelendigini habar berdi. Biraz wagtdan soň men ony gördüm. Göze ilmejek ýönekeý penjek-jalbar geýen, bir eli çemodanly ýuwaşlyk bilen ýolagçylaryň kabul edilýän bölümine ýöräp barýardy.

Men Ala giriş gapysynda garaşmagy tabşyryp, oňa tarap ýöredim. Meniň herekete geçenimi görüp, beýleki işgärlerrm Salime golaýlaşyp başladylar. Ol önümdek kesip geçende:

– Salim Aryjy! -diýip seslendim.

Onuň ýüzi ýedi ýuwan ak esgä dönenem bolsa, syr bildirmän ýöremäge çalyşdy. Men onuň egnine elimi atyp, gaýtadan seslendim:

– Salim Aryjy! Siz Salim beg dälmi?

Ol säginip ýalandan ýylgyran boldy, soňam mylaýym ses bilen:

– Ýalňyşýarsyňyz – diýdi. – Siz meni doganym bilen bulaşdyrýaňyz öýdýän?

– Mümkün däl! – men ony ýaňsylaýjy, ýöne gazaply nazar bilen daladym: – Doganyňyzyň ölenini ýadyňyzdan çykaraýdyňyzmy? Bir gije onuň bokurdagyny kesip deňize oklapdyňyz ahyryn.

Ahmet ÜMIT.

Terjime eden: Has TÜRKMEN. Detektiv proza